

о. Василије Вранић

Осврт на правну арондацију *Устава Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци*

Пре десет година, проф. др Коста Чавошки, еминентни професор на Правном факултету Универзитета у Београду, објавио је критику тада новопроглашеног *Устава Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци* („Нове невоље у Цркви“, *Печат* 63, 15. мај 2009). Усвајање новог *Устава* је био коначан административно-правни корак у залечењу раскола који је цепао Српску Православну Цркву од 1963. године. Канонско-јерархијско јединство је постигнуто 1992. године између Српске Православне Цркве у Америци и Канади (основана 1921. године од стране Светог Архијерејског Сабора СПЦ) и Српске Православне Митрополије новограчаничке – Епархија америчко-канадска (основана 1992. године од стране Светог Архијерејског Сабора; претходно у расколу позната као „Слободна Епархија америчко-канадска“). Ова два паралелна ентитета имала су своје засебне уставе, а од уједињења (1992) до усвајања новог *Устава* (2009) руковођене су *Прелазним Правилима*, које је усвојио Свети Архијерејски Сабор 1992. године.

У свом осврту на усвајање новог *Устава*, проф. Чавошки је посебно био критичан према стварању Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци (2007) као правног ентитета са својим основним правним документом – „уставом“. Према његовом мишљењу то је водило ка одвајању Српске Православне Цркве на америчком континенту и омогућавало је сепаратистички настројенима да лакше спроведу издвајање епархија Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци од остатка Српске Православне Цркве.

Проф. Чавошки је елоквентно заступао мишљење да у Српској Православној Цркви може постојати само један *Устав*, и то патријаршијски, којим се управља Српска Православна Црква у целини. Према његовом мишљењу, увођење *устава* за само један део Српске Православне Цркве је била иновација, неутемељена у постојећим правним и административним регулативама и у поретку Цркве. Као такво, према проф. Чавошком, доношење *Устава* СПЦ у Америци, могло би у будућности да доведе до раскола тог дела Цркве од остатка српске Патријаршије.

Критике проф. Чавошког су указивале на само један од многих правних и административних недостатака тог *Устава*. Препознајући потенцијално разорне недостатке, Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве, као највише и једино законодавно тело наше Цркве, одлучио је да почне са решавањем тих недостатака на свом редовном заседању у мају 2018. године.

Да би се сачувала и заштитила имовина и правни статус Српских Православних епархија у Сједињеним Америчким Државама, Свети Архијерејски Сабор је одлучио да је неопходно да се изврши правна арондација, тј. да се географски ограничи правна територија на америчком континенту коју покрива постојећи *Устав* из 2009. године.

Овде је неопходно нагласити неколико важних момената:

1. Арондација *Устава Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци* је спроведена на редовном заседању Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве у Патријаршији српској у мају 2018. године, а на основу званичног предлога и захтева тројице епископа из САД. Према Канонском праву Православне Цркве уопште, а на основу правних регулатива Српске Православне Цркве, Свети Архијерејски Сабор је највише законодавно тело. Стога, Свети Архијерејски Сабор је у потпуности и без сумње имао право да спроведе арондацију, посебно узевши у обзир да је арондација била предложена од стране епископа о чијој се територији ради. Према канонима Православне цркве уопште и у складу са правним одредбама Српске Православне Цркве, арондација епархије се може спровести само на захтев или уз пристанак надлежног архијереја.
2. Чланови Епископског савета српских архијереја у Северној и Јужној Америци (3 епископа у САД, 1 епископ у Канади и 1 у Јужној и Централној Америци) су сви узели учешћа у заседању Светог Архијерејског Сабора у мају 2018. године, када је арондација спроведена.
3. Са правне тачке гледишта, арондација није суштинска промена локалног *Устава*, већ само редефинисање његовог правног делокруга.
4. Иако наш локални *Устав* више не укључује Канаду и Јужну и Централну Америку, највише хијерархијско тело наше Цркве на америчком континенту – Епископски савет – остаје неизмењен. Наиме, његови чланови су и даље свих пет епископа: три из САД, један из Канаде, и један из Јужне и Централне Америке.

Такође, потребно је истаћи да арондација *Устава* из маја 2018. не сноси одговорност за искључење Епархије канадске и Епархије буеносајреске и јужноцентрално америчке из своје правне територије. Ни једна од те две епархије се

de facto никада није ни управљала *Уставом Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци*. Епархија канадска ужива административну аутономију од 1995. године, док је Епархија буеносајреска и јужноцентрално америчка основана пре само неколико година, тј. много касније по усвајању тог *Устава*, те он никада није био коришћен као њен управни документ. Од свог оснивања та епархија се управља по општем *Уставу Српске Православне Цркве* и тако ће и наставити до усвајања сопственог Статута.

Што се тиче Епархије канадске, она је усвојила сопствени Статут као свој основни правни документ још 1993. године. Као разлог за израду Статута, представници из Канаде су навели да канадски закони не дозвољавају да *Устав* донесен у САД буде основни правни акт непрофитног правног ентитета (као што је Црква) у Канади. Свети Архијерејски Сабор, на свом заседању у Патријаршији српској 1995. године, прихватио је ове аргументе и о Статуту. По доношењу *Устава Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци* 2007. године (проглашен 2009. године), Статут је признат као основни правни акт Епархије канадске. Стога *de facto* Епархија канадска се управља својим Статутом, а не *Уставом*.

Оснивање епархије за Јужну и Централну Америку, донело је нове изазове. Требало је превазићи два проблема: (i) разлика у језику званичне и правне преписке и (ii) разлике у правним системима.

Језичке разлике представљале су очигледну и озбиљну препреку за правилно спровођење *Устава*. Правни систем у Америци користи енглески језик, док латино-америчке земље користе махом шпански и понегде португалски језик.

Поред тога, правне регулативе *Устава* нису могле да буду спроведене у Епархији буеносајреској и јужноцентрално америчкој с обзиром да његови правни оквири нису могли да узму у обзир комплексну правну ситуацију те епархије. Епархија буеносајреска и јужноцентрално америчка покрива 45 земаља, са веома различитим правосудним системима (12 земаља Јужне Америке, 7 земаља Централне Америке [укључујући Мексико] и 26 земаља на Карибским острвима).

Намера арондације *Устава* из 2018. је да пружи неопходну правну заштиту имовини Српске Православне Цркве у САД. Имајући у виду да амерички грађански правни систем и могућност покретања правних спорова против свих парохија и парохијских организација, Епископски савет је потражио савет од стручњака за осигурање и релевантне правне регулативе, који осигуравају верске организације и нуде заштиту од потенцијалних тужби. Покушавајући да унапреди правну заштиту на локалном, епархијском и на нивоу целе Америке, Црква је успоставила програм осигурања имовине и лица кроз Guide One Insurance Company и њиховог агента Insurance Systems of Ohio. Програм нуди висок ниво заштите за имовину наших

цркава и личну имовину свештенства и запослених у Цркви. Такође, програм нуди широк спектар заштите за свештенство, парохијска управна тела, парохијске административне раднике, парохијске школе, и слично, од потенцијално разорних тужби, које су у многоструности присутне у америчком правном систему. Због различитих правних и регулаторних ограничења, осигуравајуће компаније у САД нуде полисе осигурања само институцијама и правним субјектима. Стога, свештенство и црквени радници епархија изван САД не могу бити покривени овим програмом.

Циљ арондације је, дакле, да заштити Цркву од потенцијалних судских тужби које би могле да настану у Канади или Јужној и Централној Америци. Такве тужбе би могле да имају озбиљне финансијске последице по нашу Цркву у Америци, с обзиром да је *Устав Српске Православне Цркве у Северној и Јужној Америци* укључивао као своју правну територију целокупне територије оба америчка континента (и северноамерички и јужноамерички континент). Са територијалним одредбама, али без праве јурисдикције над тим територијама, Централни савет наше Цркве није имао механизам да осигура имовину Српске Православне Цркве у САД. Арондација која је спроведена у мају 2018. решава тај проблем.

На концу, враћамо се на првобитну критику да и само постојање *Устава* за већу, географски дефинисану територију, као што је Амерички континент, може да доведе до подела и раскола у Цркви. Ако прихватимо ту претпоставку (аутор овог текста ту претпоставку не прихвата, јер солидно срочен основни правни документ увек предупредује такав сценарио), онда правну арондацију и смањење подручја јурисдикције важећег *Устава* засигурно треба разумети као корак у добром правцу.

Овде треба приметити да је у исправљеној верзији *Устава* реч „црква“ замењена речју „епархије“. **Ова веома мала, али свакако веома важна промена у терминологији наглашава да црквена структура у САД није независна од Патријаршије српске и да нико не покушава да створи нову не-српску цркву.** Такође, ова промена је у потпуности у сагласности са одредбама општег *Устава Српске Православне Цркве*. Као што је проф. Чавошки приметио, општи *Устав* у свом Члану 5 препознаје следеће правне ентитете: „Патријаршија, епархије, црквене општине, манастири, задужбине, самосталне установе или такви фондови и према црквеној намени, поједини храмови“. Стога, важећи *Устав* Српске Православне Цркве је у потпуности у складу са променама у називу – Српске Православне Епархије у САД. Терминолошку промену треба разумети као исправку непрецизности из прошлости и као покушај да се предупредује било какве сепаратистичке тенденције у будућности. Време ће показати, али можда ће и име основног управног документа Српских Православних Епархија у САД бити промењено у „Статут“ или неки други правни документ, који ће још јасније ставити до знања нераскидиво јединство Српских

Православних Епархија у САД са нашом Патријаршијом, тј. целом Српском Православном Црквом.

Исправљени документ је још увек није без мане, али је свакако значајан корак ка изради боље дефинисаног основног управног документа Српских Православних Епархија у САД. Епископски савет је основао Законодавни одбор, који је представљен на последњем Сабору у јулу 2019. године. Пред овим Одбором је дугачак и веома напоран посао, који ће изискивати консултације на свим нивоима Црквеног живота у САД, како на епархијском, тако и на парохијском нивоу, као и са Патријаршијом и другим релевантним институцијама.

Ипак, уверен сам да ће тај труд бити најпре Богу на славу, а на корист целе Српске Православне Цркве, а под молитвеним окриљем и заштитом наших великих светих отаца и просветитеља: Св. Саве, Св. Мардарија, Св. Севастијана, Св. Варнаве и Св. Николаја.

протојереј-монах др Василије Вранић је предавач на катедри за Канонско и Црквено право на Богословском факултету Св. Саве у Либетивилу